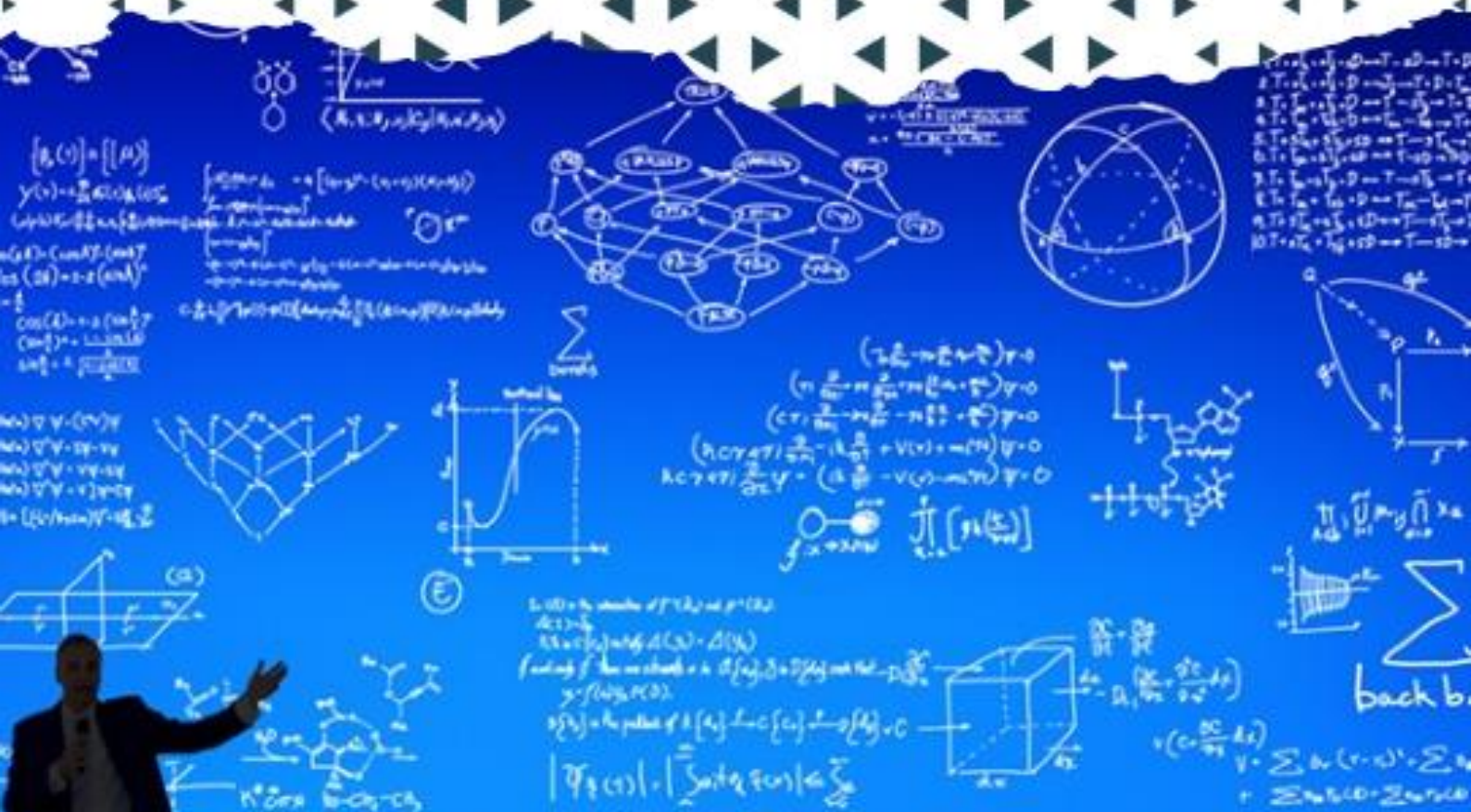

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

ZAMONAVIY ILM-FAN VA TA'LIM: MUAMMO VA YECHIMLAR ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

Google Scholar doi

zenodo

OpenAIRE

+998335668868

<https://innoworld.net>

2025

**«INNOVATIVE WORLD» ILMIY TADQIQOTLARNI QO'LLAB-
QUVVATLASH MARKAZI**

**«ZAMONAVIY ILM-FAN VA TADQIQOTLAR: MUAMMO VA
YECHIMLAR» NOMLI 2025-YIL № 5-SONLI ILMIY, MASOFAVIY,
ONLAYN KONFERENSIYASI**

**ILMIY-ONLAYN KONFERENSIYA TO'PLAMI
СБОРНИК НАУЧНЫХ-ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЙ
SCIENTIFIC-ONLINE CONFERENCE COLLECTION**

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2025

**ZAMONAVIY PEDAGOGIK YONDASHUVLAR ASOSIDA
TALABALARDA TANQIDIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH****Mamatmurotov Oybek Kamol o'g'li,**

Termiz davlat pedagogika instituti Pedagogika kafedrası o'qituvchisi

E-mail: mamatmurotov007@gmail.com**Turdiyeva Asila Ravshan qizi,**

Termiz davlat pedagogika instituti O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi talabasi

E-mail: arslonturdiyevoo1@gmail.com**Xurramova Ruxshona Xayrilla qizi**

Termiz davlat pedagogika instituti O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi talabasi

xurramovaruxshona24@gmail.com**O'rolova Mukarram Mamaraim qizi**

Termiz davlat pedagogika instituti O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi talabasi

mukarramuralov900@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy pedagogik yondashuvlar orqali talabalar tanqidiy fikrlashini shakllantirish va rivojlantirishning nazariy hamda amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Tanqidiy fikrlashni o'quv jarayoniga integratsiya qilish, interfaol metodlardan foydalanish, muammoli vaziyatlar yaratish va refleksiya orqali mustaqil fikrlashni rag'batlantirish usullari ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari talabalar tafakkurini kengaytirish, mantiqiy fikrlashni rivojlantirish va ijodkorlikni oshirishda samarali yo'nalishlarni belgilaydi.

Kalit so'zlar: zamonaviy pedagogika, tanqidiy fikrlash, interfaol metodlar, muammoli ta'lim, refleksiya, innovatsion yondashuv, talaba faolligi.

Kirish. Bugungi globallashuv va tezkor axborot almashinuvi davrida ta'lim tizimi oldida yangi talablar qo'yilmoqda inson faqat tayyor bilimlarni o'zlashtiribgina qolmay ularni tahlil qilish solishtirish va yangi g'oyalar yaratish qobiliyatiga ega bo'lishi zarur shuning uchun ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik yondashuvlardan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi zamonaviy ta'limning asosiy maqsadi mustaqil fikrlovchi ijodkor tanqidiy yondashuvga ega shaxsni tarbiyalashdir tanqidiy fikrlash deganda o'quvchi yoki talabaning ma'lumotni passiv qabul qilmasdan uni tahlil qilishi mantiqan asoslab xulosa chiqarishi nazarda tutiladi bunday fikrlash turi talabaning tafakkur doirasini kengaytiradi qaror qabul qilishni o'rgatadi va masalaga bir yoqlama emas balki har tomonlama yondashishni shakllantiradi zamonaviy pedagogik yondashuvlar konstruktivizm kompetensiyaviy va faoliyatga yo'naltirilgan o'qitish tamoyillariga asoslanadi ular talaba markazli ta'lim tizimini yaratadi bu esa tanqidiy fikrlashni rivojlantirish uchun qulay zamin hozirgi kunda O'zbekiston ta'lim tizimida ham innovatsion yondashuvlar interfaol metodlar muammoli ta'lim shakllari keng joriy etilmoqda bu jarayon talabalar tafakkurini faollashtirishga ularda mantiqiy tahlil qilish ijodkorlikni namoyon etish imkonini beradi.

Asosiy qism. Zamonaviy pedagogik yondashuvlarning mohiyati o'qitish jarayonida o'qituvchi emas talaba markazda turishini ta'minlashdan iborat bunda o'qituvchi bilim manbai emas balki yo'naltiruvchi rag'batlantiruvchi va hamkor sifatida ishtirok etadi talaba esa faol o'quvchi sifatida mustaqil izlanadi muammoli vaziyatlarni tahlil qiladi xulosa chiqaradi va o'z fikrini himoya qiladi bu jarayon tanqidiy fikrlashni tabiiy tarzda shakllantiradi konstruktivistik yondashuv talabaning o'zi bilimni yaratishini ilgari suradi ya'ni o'qituvchi sharoit yaratadi lekin bilimni o'quvchi o'z tajribasi orqali o'zlashtiradi bunday yondashuvda o'zaro muloqot tajriba almashish hamkorlik muhim o'rin tutadi shuningdek kompetensiyaviy yondashuvda bilim emas balki uni amaliy hayotda qo'llash ko'nikmasi asosiy o'ringa chiqadi bu esa tanqidiy fikrlashni yanada faol rivojlantiradi chunki talaba har bir o'rganilgan tushunchani real holatga tadbiiq etishga harakat qiladi

Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish uchun o'quv jarayonida interfaol metodlardan foydalanish eng samarali yo'ldir interfaol metodlar orqali talabalarning faolligi oshadi ular fikr bildirish dalillash solishtirish va muhokama yuritishga o'rganadilar masalan aql hujumi metodi yordamida talabalarda tezkor fikrlash paydo bo'ladi ular muayyan masalaga turli yechim variantlarini taklif etadi bu esa tafakkurni kengaytiradi debat metodi esa talabalarda mantiqiy asoslash va qarama qarshi fikrlarni tahlil qilish qobiliyatini kuchaytiradi klaster metodi o'rganilayotgan mavzuni umumlashtirish va tizimlashtirishga yordam beradi sinkveyn texnikasi esa talabaning fikrni qisqa ammo mazmunli tarzda ifoda etish malakasini shakllantiradi shuningdek muammoli vaziyat metodi talabalarda muammoni anglash tahlil qilish va mustaqil yechim topish qobiliyatini rivojlantiradi bularning barchasi tanqidiy fikrlash jarayonining tarkibiy qismlaridir

Tanqidiy fikrlashni shakllantirishda ta'lim muhiti ham muhim rol o'ynaydi o'quvchi o'z fikrini erkin bayon eta oladigan muhitda ijodiy va tahliliy fikr kuchayadi agar ta'lim jarayonida erkinlik bo'lmasa tanqidiy fikrlashni rivojlantirish mushkul bo'ladi shu sababli pedagog o'z darslarida bahs munozaralar tahliliy topshiriqlar guruhiiy ishlarga keng o'rin berishi kerak refleksiya ham tanqidiy fikrlashni shakllantiruvchi muhim vosita hisoblanadi refleksiya o'quvchining o'z fikrini tahlil qilishi o'z qaroriga baho berishi natijada u o'z xatosini anglaydi va to'g'rilaydi bu jarayon o'z ustida ishlash odatini shakllantiradi.

Tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda o'qituvchining roli juda katta o'qituvchi nafaqat bilim beruvchi balki talabalarda tahliliy fikrlashni rag'batlantiruvchi shaxs bo'lishi lozim pedagog har bir mashg'ulotda savol berish orqali o'quvchini o'ylashga majbur etadi masalan nima uchun bu natija yuz berdi yoki qanday qilib boshqa yo'l bilan yechim topish mumkin degan savollar o'quvchining fikrlash faoliyatini faollashtiradi shuningdek o'qituvchi darsni bahs shaklida tashkil etib talabalarni o'z fikrini asoslab aytishga undaydi bu jarayonda muhokama madaniyati va dalillash ko'nikmasi shakllanadi

Shuni alohida ta'kidlash lozimki tanqidiy fikrlash o'qitish jarayonining yakuniy maqsadi emas balki uning doimiy jarayonidir talaba har bir mavzuni

o'rganar ekan o'sha bilimga tanqidiy yondashadi uni hayotiy misollar bilan solishtiradi mantiqan tekshiradi o'z qarorini asoslaydi bu esa o'z navbatida tafakkurning mustaqilligini kuchaytiradi natijada o'quvchi o'z hayotida ham mustaqil qaror qabul qila oladigan shaxsga aylanadi

Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish natijasida talabalar o'z fikrini dalillar bilan asoslashni o'rganadi boshqalar fikrini hurmat qilishni lekin ayni paytda uni tahlil qilib o'z nuqtai nazarini bildirishni o'zlashtiradi bu jarayon talabalarning kommunikativ kompetensiyasini ham kuchaytiradi chunki ular o'z fikrini ifoda etish o'zini tinglatish va mantiqiy dalil keltirishni o'rganadilar

Xulosa. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida talabalar tanqidiy fikrlashini rivojlantirish bugungi ta'lim tizimining eng muhim va dolzarb yo'nalishlaridan biridir tanqidiy fikrlash nafaqat bilimlarni o'zlashtirishni chuqurlashtiradi balki ularni tahlil qilish solishtirish va amaliyotda qo'llash imkonini beradi bunday fikrlash usuli talabada masalaga mantiqiy yondashish dalillash o'z fikrini asoslab himoya qilish madaniyatini shakllantiradi

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar konstruktivistik kompetensiyaviy va faoliyatga yo'naltirilgan tamoyillarga tayanadi bu yondashuvlar o'quvchi markazli ta'limni ilgari suradi ya'ni talaba bilim oluvchi emas balki uni yaratuvchi faol ishtirokchi sifatida qatnashadi tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda interfaol metodlar muammoli vaziyatlar va refleksiya jarayonlari muhim o'rin tutadi bu vositalar orqali talabalarda mustaqil tahlil qilish xulosa chiqarish va ijodiy yondashuv shakllanadi Shuningdek, o'qituvchi ushbu jarayonda hal qiluvchi o'rinni egallaydi chunki pedagog tanqidiy fikrlashni rag'batlantiruvchi shart sharoitlarni yaratadi talabalarga savol berish erkin muhokama qilish va o'z fikrini dalillar bilan asoslash imkonini beradi bunday o'qitish jarayoni talabani faol subyekt sifatida shakllantiradi

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Dewey J. *How We Think* Boston D C Heath and Company 1933
2. Ennis R H. *Critical Thinking* Prentice Hall 1996
3. Paul R Elder L. *The Miniature Guide to Critical Thinking Concepts and Tools* Foundation for Critical Thinking 2008
4. Hasanov O. *Pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlar* Toshkent 2022
5. Karimova D. *Talabalarda tanqidiy fikrlashni shakllantirishning samarali usullari* Ta'lim va innovatsiyalar jurnali 2023
6. Bekmurodova M. *Zamonaviy pedagogik yondashuvlar va ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyati* Toshkent 2021
7. Mamatmurotov, O. K. (2024). Tanqidiy fikrlashning pedagogik aspektlari. *Inter education & global study*, (5), 275-282.
8. Mamatmurotov Oybek Kamol o'g'li, Yusupaliyeva Iroda Yusupaliyevna. (2024). O'quvchilarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning pedagogik shartsharoitlari va zarurati. *Xalqaro ko'p tarmoqli tadqiqot va rivojlanish jurnali*, 11 (05). Olingan manzil:
9. <https://www.ijmrd.in/index.php/ijmrd/article/view/1455>
10. Vygotsky L S. *Mind in Society The Development of Higher Psychological Processes* Harvard University Press 1978

